

Гавриловська К.П. Гендерні відмінності у схильності до маніпулювання в міжособистісному спілкуванні / Ксенія Гавриловська // Психологічна освіта в Україні: традиції, сучасність та перспективи, 21-22 квітня 2017 року: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди святкування 50-річчя від початку фахової підготовки психологів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та Дня психолога / за ред. І.В. Данилюка. – К.: Логос, 2017. – С. 48-51.

Гавриловська Ксенія Петрівна,

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка (м. Житомир)

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ У СХИЛЬНОСТІ ДО МАНІПУЛЮВАННЯ В МІЖОСОБИСТІСНОМУ СПІЛКУВАННІ

Маніпулювання - це вид психологічного впливу, майстерне виконання якого зумовлює виникнення в іншій людини намірів, що не збігаються з її актуально існуючими бажаннями. Відомо п'ять ознак маніпулювання: наявність психологічного впливу; ставлення маніпулятора до іншої людини як до засобу досягнення власних цілей; прагнення отримати одноосібну вигоду від взаємодії; прихований характер впливу; використання психологічної переваги.

Маніпулятивний вплив характеризується ставленням до партнера по спілкуванню як до засобу, об'єкту. Допустимість (моральне виправдання) такого ставлення базується, по-перше, на знеціненні людини, по-друге, на основі віри в нерівність (в цінності, в правах) людей, по-третє, на відчутті власної переваги над іншими, почутті власної винятковості. У мотиваційному плані, ставлення до партнера по взаємодії як до об'єкту виявляється в бажанні володіти, керувати ним, у прагненні отримати односторонню перевагу, неодмінно домогтися свого. У когнітивному плані, об'єктне ставлення проявляється в егоцентризмі, нерозумінні партнера по взаємодії, відсутності спроб побачити ситуацію його очима, в спрощеному, односторонньому баченні свого партнера, у використанні стереотипних уявлень про нього. У операціональному плані, можемо спостерігати монологічність впливу з використанням стандартних, звичних прийомів. У чистому вигляді об'єктне

ставлення проявляється нечасто, воно викликає моральний осуд у оточуючих і часто технологічно неможливе, оскільки маніпулятор стикається з опором адресата впливу, який відстоює своє право на суб'єктність [1].

Основна психологічна причина формування схильності до маніпулювання – відсутність довіри до людей, до себе, до світу. Маніпулятор прагне отримати любов, мати повну владу над іншою особою (особами), панувати над їх діями, думками і почуттями. Серед соціальних причин – ризик і невизначеність, які оточують людину з усіх боків, що змушує її часто почувати себе безпорадною. Активний маніпулятор користується безпорадністю інших людей, із задоволенням панує над ними, прагне зробити їх максимально залежними від себе. Особи, схильні до маніпулювання у міжособистісних стосунках, прагнуть уникати відкритості у відносинах, тому використовують ритуали та психологічні ігри. Маніпулятор часто прагне отримати схвалення всіх і кожного, тому вимушений прикидатися, приховувати свої почуття, думки і бажання, прагне догодити всім. Схильність до маніпулювання супроводжується такими особистісними характеристиками, як: високий рівень психічного розвитку (гнучкість, хороша адаптивність); низький рівень емпатії, емоційна відстороненість від співрозмовника, підозрілість; нехтування етичними і культурними цінностями і нормами; емоційний дискомфорт, занижена самооцінка; орієнтація на досягнення, відсутність схильності до ризику; залежність, схильність до домінування.

Питання про гендерні відмінності у схильності до маніпулювання досі не має однозначної відповіді. У деяких дослідженнях доведено, що чоловіки є більш схильними до маніпулювання, ніж жінки [2]. Інші не виявляють значимих розбіжностей у схильності до маніпулювання між чоловіками й жінками [3]. Загалом, мусимо визнати, що тенденція приписувати схильність до маніпулювання жінкам, великою мірою обумовлена гендерними стереотипами. Жінкам традиційно приписують такі риси, як пасивність, залежність, приховану агресивність, бажання вирішувати проблеми через використання інших людей. Саме ці риси, на думку деяких авторів, зумовлюють формування у жінок

високого рівня схильності до маніпулювання іншими людьми. Проте немає емпірично доведених доказів того, що такі міркування відповідають дійсності. Дана проблема потребує проведення ґрунтовних досліджень, що передбачають розробку відповідного надійного емпіричного інструментарію.

Список використаних джерел:

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е. Л. Доценко // М.: ЧеРо, Издательство МГУ, 1997. — 344 с.
2. Знаков В. В. Макиавеллизм, манипулятивное поведение и взаимопонимание в межличностном общении / В. В. Знаков // Вопросы психологии. -2002. - № 6. - С. 45-54.
3. Вільдгрубе С. О. Гендерні відмінності маніпулятивної поведінки студентів / С. О. Вільдгрубе, М. Ю. Рогозіна // Проблеми сучасної психології. - 2013. - Вип. 21. - С. 36-45.